

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; narečnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 24.

V Ljubljani, 15. decembra 1874.

Tečaj XIV.

Vabilo

na naročbo „UČIT. TOVARIŠ-a“ za l. 1875.

Z današnjim listom končuje „Uč. Tov.“ XIV. tečaj in napoveduje svoje delovanje za bodoče leto. Dobro pozna težko nalogo, katero s tem prevzame, kajti že učitelj apostelj je rekel: Ne silite se biti učenci drugim, in dostikrat ta, ki drugim svetilnico nese naprej, prvi spotakne se sam; vendar hočemo še prihodnje leto hoditi po poti, katero nastopili smo pred 14 leti. — Kakor doslej bode tudi odslej „Tov.“ pisal nekterim v spotiko in posmeh, nekterim pa v zabavo in poduk. Boj za blago naj više, za resnico in pravico, bil je vsaki čas težaven, a vreden vsega človeškega truda; le o vročini rumeni zlata pšenica in dozoreva sladki grozd. Nadejaje se pomoči od zgorej, od koder prihajajo vsi darovi, in pričakovaje prijazne podpore od starih znancev in prijateljev hoče tudi „Tov.“ po svoje pomoči, da se izveršuje staro naše geslo: Za vero in omiko. —

Naročnikov si ne bomo iskali s tem, da gojimo strasti, in osebnih prepиров se bomo kolikor mogoče ogibali; a to nas ne bode zadrževalo povedati misel svojo bodi si priložno ali nepriložno; sicer ne vemo, čemu bi bil šolski list, ko bi o prigodkih,

ki se veršijo, svoje ne povedal; kje bi bila odkritoserčnost in resnicoljubnost! Tako hočemo delovati ne iz sovraštva do ktere osebnosti, niti iz svojeglavnosti ali iz zlovoljnosti, temuč iz naravne pravosti in prostodušnosti, katera se glasi vsakemu človeku, kateri koli jo hoče slišati. Sicer je res, da večina ljudi, ne le dan danes, ampak o vseh časih, verjame le bolj sreči, in zaupa le bolj temu, od katerega več pričakuje. — A če hočemo tako ravnati, kam pa pridemo?! Nemogoče je vstrezati vsem, a tega tudi „Tov.“ nikakor ne poskuša. — Sedaj vlada, kakor pravijo nekateri, tvarinarstvo; toda temu ne bomo služili. Vera nam bo zmirom zvezda, katera kaže pot v življenji, in katera nam bode svetila tudi unkraj groba. Vera tudi pri podučevanji in odgojevanji nič ne pokazi, nič ne pokvari, marveč blaži in boljša vse dejanje učiteljevo. Tako smo pisali do sedaj, tako hočemo tudi za naprej.

Pisali pa bomo v jeziku, ki smo ga prejeli od svojih očakov, v jeziku, v katerem govori naš narod, ker pišemo za ljudsko šolo, za ljudske učitelje, kateri imajo ljudstvo naše izobraževati v maternem jeziku. Nam ni poganjati se za ptuje jezike; za te naj skerbijo drugi; mi le varujmo svoje svetinje, svoj domači jezik v besedi in v pismu, domá in v šoli. — Kdor se sramuje svojega jezika, kdor zaničuje se sam, podlaga se tujčevi péti. Pomniti je, da take zmedenosti, take zmešnjave v načelih ni še bilo nikdar, kakoršna je ravno sedaj, kakor drugod, tako tudi pri učiteljih; in v takih okoliščinah je dober svet še posebno drag. Tudi se zahtevati ne more, da bi list, ki je nanj naročen, tako pisal, kakor si vsak sam želi, kajti samostalnemu človeku je nemogoče, prepričanje svoje spreminjati po okoliščinah, kakor obleko po vremenu in letnih časih. Prav od tod pa prihajajo vse zabavljice na „Tov.“ in na njegovega vrednika, kar naj se o tej priliki pové prijateljem in neprijateljem. Do vas, dragi prijatelji in tovariši! obračamo se tedaj, da nas podpirate duševno in dejansko, z dopisi in naročnino, ker s tem res pokažete, da ste z nami enakih misli.

Kaj pa bode „Tovariš“ posebnega prinašal prihodnje leto?

Gsp. profesor Marn, ki je v letošnjem tečaju popisoval neu-

trudljivega P. Hitzingerja, hoče v prihodnjem opisovati Jan. Nep. Nečaseka in Ant. Umeka Okiškega, prvega učiteljem, drugega učencem v zgled in posnemo, kar poleg domoljubov slovenskih in prijateljev šolskih sploh vabiti more vzlasti učitelje in učence k obilnemu naročevanju. Gsp. učitelj Levičnik nam tudi hoče katero podati iz svojega spretnega peresa in bistrega opazovanja. Radi bi, da bi nam dopisovali verli učitelji iz vseh krajev slovenskih, in čim več se jih bode oglašalo v „Tovarišu“, tim bolj različna, mikavna in koristna bode v njem tvarina v prid in na čast našemu domačemu šolstvu. V to o srečnem novem letu pomagaj nam Bog!

Velja „Tovariš“ za celo leto 3 gl; za pol leta pa 1 gl. 50 kr. in pošilja naj se naročnina g. Milicu na Starem tergu Nr. 33, dopise pa prejema vredništvo. (Matej Močnik, učitelj na I. mestni šoli.)

Vredništvo in založništvo.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlípki)

v

slovstvu slovenskem.

XXIV.

Novice naznanjevaje prerano smert Hicingerjevo v l. 36 pristavljajo: „Nje, ki bodo v rokah imeli njegovo zapuščino, lepo prosimo, naj dobro pazijo na rokopise, ki bi se utegnili najti med njegovimi papirji, ter naj je, če le mogoče, naklonijo slovenski Matici, kateri je bil ranjki odbornik itd.“ — Namenivši se pisati nekoliko o rankega slovstveni delavnosti — poprašam sestre njegove po spričalih bratovih ali kateri književni zapustnini; toda poleg spričeval prinese mi izmed rokopisov pokazat le kosce molitvene po cerkvenem letu prav vgodno vravnane knjige in kosce pripovedi iz časov cesarja Marka Avrelija, katero je poleg nemščine H. Geigerja poslovenil Peter Hicinger z naslovom: Lidija.

„Lepe pripovedi, piše v predgovoru, nekakošno prijetno objemajo vsaktero človeško serce. Veliko novih pripoved se je zategavoljo spisalo in razglasilo v poslednjih časih. Marsiktere zmed tistih niso samo zabavne, temuč tudi obilno podučne; marsiktere sicer so pa pogubljive pod

prijetno podobo, vendar tacih se med slovenski narod ni še veliko zalodilo.

Če hoče kdo v kacic pripovedih več podučnega najti, mu bodo starji časi dostikrat večjo obilnost ponudili, kakor novejši dnevi. Zlasti prva doba keršanstva je bogata tacih podob in prigodeb, v katerih se duh utegne z radostjo muditi, pa si tudi mnogo naukov nabrati.

Pobožni in učeni katoliški možje so se tedaj v to obrnili, da spisujejo pripovedi iz prvih časov keršanske cerkve, in tako pripravljajo koristno berilo za sedanji narod.

Sloveče bukve tacega obsežka so „Fabiola“ kardinala Wisemana, „Kalista“ profesorja Newmana, in tudi „Lidija“ mašnika Geigerja. Poslednjo podamo tukaj poslovenjeno in tako izdelano, da je tudi neučenim bravcom umevna, in tedaj lahko podučna. Sicer je nekoliko krajšega obsežka; pa lepo se v njej kaže razpadanje malikovanja, in nasproti močno razraščanje keršanstva.“

Ker sem nekdanji kaplan Horjulski pri ranjem bil časih v Podlipi, pa tudi pozneje v Postojni, in sem vedil, kako skerbno si je zaznamnjeval znamenitosti, kar jih je kje opazil ali čital; poprašam sestre, kamo so prešli ostanki in drugi spiski, in odgovorila mi je: „Vzeli so jih g. c. kr. predstojnik A. Globočnik, dali za nje 40 gld. v zapustnino, ter poslali jih g. K. Dežmanu, varhu muzejskemu v Ljubljano“. Poslal sem jo k poslednjemu gospodu dvakrat, naj blagovoli Hicingerjeve rokopise le samo pokazati, da se oméni v pričujočem opisovanji; pa odgovoril jej je pervikrat: „Bom že jaz sam poslal mu jih“; in drugikrat: „Ako jih imeti hoče, naj pride po nje sam!“ Žal mi je, da toraj o njih poročati ne morem.

Iz dosedanjega opisovanja, ktero je dokaj zvésto kazalo njegovega književnega delovanja, vidi vsakdo, kako véрно je spremljeval Hitzinger naše slovstvo vse leta od 1829, kar je jel pečati se z njim, in vzlasti od 1843, kar je sam delovati jel na polji národnem. Ni mu odšla skoro nobena bolj pomenljiva prikazen slovstvena skozi 25 let. Domoljubno je bilo njegovo pero, in

»Res da čerka le morí,
Da le duh duha živí;
Kot telo pa duši služi,
Tak se čerka z duhom druží«

to je po njegovem spevu bilo mu geslo ali to vsaj je znak vsega njegovega književnega dejanja. Kar je bilo brez duha, zjezalo ga je vselej; kar pa je imelo svoj razlog ali razum, pokrotilo ga je koj. Cerkev in deržava, deržava in cerkev — to se je oboje primérno strinjalo v njegovem spisovanji. Nikdo sicer nima spretnosti do vsega; a Znojemski se je z dokaj dobrim vspehom o vedah in umetnijah ponašal vsestransko v vezani ter nevezani besedi.

V vezani besedi na pr. kako je spreminjal merilo, igral si z rimo, v asonanci in aliteraciji, s pripevkom, v trioletu, stancih, decimah, v distihu! Gojil je pesništvo narodno in umetno, cerkveno in posvetno, ter skladal na pr. pesmi, ode, himne, sonete; elegija, glosa, gazela, kancona, kantata se nahaja v poeziji njegovi; izpuščal je puščice ali seršene, koval napise, stikal pregovore, krožil dobrovoljke; popeval v pravljicah in pripovedkah, legende in seljanke, balade in romance. Zložil je pesem do 167, nekaj izvirnih, nekaj pretolmačenih, nekaj popravljenih ali vravnanih. Pel je rad, kar razodeva, vzlasti dobrega duha, o presv. Trojici, o Jezusu v sv. Rešnjem Telesu, o sv. Duhu; o Mariji, materi Božji sami priobčil je kacic 27 spevov. Popeval je o Sloveniji, kje živi, o mirni njeni zmagi, o dobi Slovanski. Pošiljal je pesmice v časnike o raznih prilikah, za posamne stanove; ni ga bilo skoraj godovanja, da bi ga on preslavljal ne bil.

V nevezani besedi je o cerkveni vedi in umetnji pisaril največ stvari polemične v brambo veri in cerkvi nasproti drugovercem, o poganstvu in kerščanstvu, zgodovini in pravu cerkvenem, o svetnikih, škofih, misijonarjih, cerkvah starih in novih; o cerkveni zidariji, o podobah, glasbi, zvonilu, petji; o katekizmu, blagoslovih, bratovščinah, duhovnih vajah itd. O petji narodnem posebej in v ljudski šoli, o pesnikih in pesmaricah; o šolah deških in dekliških, obertnijskih, nižih in srednjih. Kolikanj spisov je sestavil iz zgodovine posvetne stare in nove, o kalendarstvu, o zemlji, mestih, krajih, možeh! Kako rad je preslavljal možake svete in domoljubne, ki so n. pr. sv. Hieronim, sv. Pavlin, ss. Hermagora in Fortunat, ss. Ciril in Metod; Herberstein, Hren, Valvazor, Vodnik, Knobleher, Baraga; Pij IX., Anton Alojzij, Frančišek Jožef. Koliko je pisaril o Teržiču, Idriji, Postojni, Pivki, Terstu, Emoni in Ljubljani, Krajni in Sloveniji!

Dokaj znameniti so njegovi sestavki jezikoslovni o slovenščini novi in stari, o pravopisji in blagglasji, kovanji novih besed, o kerstnih in lastnih imenih, o pismih opravičnih, nekdanjih spominkih, o slovenščini v šolah, vradnijah, postavah, pri vojacih; o književnem jeziku vseslovanskem.

Tako se je vbadal in vpiral v samoti Znojemski neutrudno za cerkev in državo, za dom in narod — mnogo let v dragi — Podlipiski. Ujedal se je čestokrat nad učenjaki po mestih, na pr. dohtarji — češ, pri viru — pri knjigarnah — v službah — kolikanj bi spisali lahko narodu v smislu domoljubnem, kajti dolžnost je velika. Treba mu je bilo o spisovanji zdaj te knjige, zdaj une listine, zdaj kake letnice ali kacega imena, in poskočil je časih ter hitel po noči, v gerdem vremenu, brez denarja v ta namen v Idrijo, Ljubljano, Cerknico, Zatičino itd. — Ko v takem opravilu hiti nekda iz Podlipe, zgubi edini svoj peták, in ko v

Ljubljani pri součencu ne dobi postelje, prenoči zunaj na Mirji, koder se nebo razpenjalo je nad njim, grad mu je bil brez vratarja, srebernina jutranja rosa, zlatnina čista zarja; sploh vkvarjal se je v osodi pevca, komur sreča vedno laže, kateri po besedah Prešernovih živi, umerje brez dnarja.

Milo, premilo pa se mi je storilo, kedar sem popotnik na tolikanj slovečega moža grobu tihotnem v Postojni, kjer černe ga zemlje pokriva odeja, medleti vidil le neko germičevje — brez vsakterega, dostojnega spominka. Sicer si je Peter Hitzinger (Podlipski, Znojemski) v spisih svojih dokaj slaven spominek postavil sam; vendar — narod, kateri slavnih mož svojih ne slaví, da se mu rodijo, vreden ni. — Zdi se mi toraj, da prvo skerb ima pač Postojna, drugo Teržič, tretjo Matica slovenska, četrto Narod slovenski sploh, da verli farman in dekan, sloveči rojak, marljivi pisatelj, domoljubni učenjak ne ostane brez poslavljenja narodnega, brez dostojnega vnanjega spominka. Doslej pa, mili Bože! je žalostna istina še, da, verli Peter! tudi le

Ena se tebi je želja spolnila:
 V zemlji domači da truplo leži.
 V zemlji slovenski, v predragi deželi,
 Ki si jo ljubil preserčno ves čas;
 V kateri očetje so naši sloveli,
Ktera zdej ima grob komej za nas!

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Ako, spoštovani bralec, vzameš kateri kolj denar v svojo roko, in ga pogledaš po eni in drugi strani, ali ne, da se je to lahko zgodilo v hipu? Če pa meniš, da je denar tudi tako hitro narejen, jako se motiš. Le pospremi me v duhu po prostorijah denarne tovarne, boš videl, kako dolgo bova hodila, preden dospeva od kovine za denar namenjene, do zgotovljenega penéza. Najpred peljal nas je voditelj pri tleh v topilnico, od dima močno okajeno, veliki kuhinji enako. Ondi raztapljajo v velikih piskrih stari

denar in sploh tako sreberino in zlatnino, ki je namenjena v novi denar predelana in spremenjena biti. Danes se tû vendar ni delalo, pač pa koj tik zraven v drugem topilnem oddelku. Tukaj smo videli ob stenah vzdane velike pokrite kótle zelo enako tako, kakor jih imajo vravnane pri nas po kmetih, da v njih kuhajo živinsko jed. Vsak kotel ima tik ob desni in levi strani prizidano peč, v katero se neprestano močno kúri. Kotli in peči so vedno s pokrovi zakrite; le tedaj so se odperle, kadar se je v poslednjih popravljajl ogenj, ali vkladalo se novo netivo; prvi pa takrat, ko se je mešalo srebro, ki se je topilo za dvajsetice in desetice. Ko je bilo dovolj raztopljeno, zajemali so ga z velikimi ponvami, ter vlijali ga v zato pripravljene modelčke. Dolgi so bili v znotranji svitlobi kake 50—60, v širjavi kake 3 do 4, v visokosti pa 1 do 2 centimetrov. Narejeni so modelčki tako, da se njihovi verhnji oddelek odkrije, ko se dotična kovina vterdi in ohladi. Ko so jemali delalci sterjeno srebro iz modelov, kazalo se nam je v takih podolgastih koscih, kakor sem popisal zgoraj dolgost, širjavo in visokost znotranje modelske svitlobe; po zunanji barvi pa je bilo popolnoma enako kovnemu železu, katerega se derži še okujína (Hammerschlag). Te kosce nakladali so na ročne nosilnice, in odnašali jih tje, kamor nas je tudi zdajci peljal naš voditelj, namreč čez prostorno dvoriše in mimo glavne straže v novi oddelek, ki je tudi pri tleh. Tukaj videli smo zopet drugo manipulacijo. Najpred peljani smo bili k peči, kjer se je omehčevalo srebro. Peč ima na sprednji strani prizidano nekako prostorno ravno ognjišče. Vlite kosce naložili so tû na male železne vozičke, ter potisnili jih v enako ravno prostorno peč. Kurila se je ona z dervmi ob straneh, in sicer tako, da srebro ni bilo popolnoma v plamenu, ampak švigal je on le po obeh straneh čez-nj, ter ga mehčal tako le s silno vročino. Tudi ta peč je vedno zaperta, in jo odpirajo, le tačas, kadar derva v novič vkladajo na ogenj, ali pa kadar voziček z naloženim srebrom ven potegujejo ali pa noter potiskajo. Od tod jo prišlo srebro še močno vroče, vendar ne žareče, pod valjavnico (Walzwerk). Dva eden nad drugima vravnana, jako močna, z veliko urnostjo vzajemno na znotraj tekoča valjarja zgrabila sta pred njiju nastavljeni sreberni kosci, in potegnili ga v hipu skoz svoj medprostor. Ta manipulacija t. j. valjanje ponavlja se pri srebru, ki je namenjen za tolarje po 1 gl., po 6 do 7 krat; pri tem pa, ki so ga danes pripravljali za dvajsetice in desetice, zgodilo se je celo 8 krat. Vsokrat valjalo se je srebro skoz ožjo špranjo, tako da je bil prvotni precej debeli kosci na zadnje enak kake 4 perste široki, na debelost pa srednje-močnemu plehu enaki šini. Opominim naj tudi, da med vsakim valjanjem se srebro tako stérdi, da mora vselej iti vnovič v peč (tedaj 6 do 8 krat), da se ondi zopet po strâšanski vročini ogreva in omehča. —

Ko je valjarnica svoje delo skončala, prišle so zdajci zgor omejnene sreberne šine v daljno delo pod drugi stroj. Stópe v mlinih je brez dvombe vsaki zmed spoštovanih gg. bralcev in učiteljskih sobratov že videl. Blizo taka naprava je tudi ta naredba, le s tem razločkom, da v spodnji konec stóp vdelana je oestro brušena nožna cév, zelo enaka tistemu orodju, s katerim se vrezujejo obhajilne hostije ali pa pečatni oblati. Kakor v fužinah ali cajnarcah (Zainhammer) pomálja kovač železo pod kladivo vedno bolj naprej, da se pod vdarci razteguje, tako potiskal je tudi tù dotični delavec sreberno šino po natanjčno prerajtani in določeni meri tako dolgo naprej pod rezilno stopo, dokler je ni bilo konec. Z nedopovedljivo naglostjo sekal je ta stroj sreberno šino v prihodnji denar, ki je smukal poleg stope na tla kot rezanica od slamnate truge. Kratko pa s tem še ni bil denar zgotovljen, in kdor bi prej ne vedel, kaj imajo delalci v rokah, bi gotovo vsaki imel na tleh ležeče okrogle stvarice le za male, na obeh straneh gladke železno-plehaste kolesčke ali njim enake okrogle igrače. Kako silno ojstra kontrola pa vlada že koj tu, ko še razun okrogline ni nobenega denarnega znamenja sapaziti, zamorejo posneti spoštovani gg. bralci iz naslednjega. Vsekovali so se danes ravno obljiči za dvajsetice. Da bi zamogel pokazati v domačiji, kakoršen je denar v svoji prvotni osnovi, prosil sem voditelja, naj mi dovoli, da si smem zameniti še le usekani okrogli kolesček z zgotovljeno dvajsetico. In kaj menite, da mi je odgovoril? Djal je: „Ako bi to storil, prideva v zapor oba, jaz in vi“. O tacih okoljshinah sem se, se vé, pač rad zadovoljil le s samim gledanjem. Ostanke srebernih šin so nemudoma, ko jih je delavec odložil iz rok, zaklenili v škrinje poleg stop stoječe, da so prišle zopet nazaj v topilnico; nasekani prihodnji denar pak so nosili v plitvih železnih ročnih niškah na bližnjo mizo, da bi se ondi štel. In kako? V veliko, našim perilnicam enako desko, ki je imela ob straneh róče, bilo je vrezanih in izdolbljenih 500 natanjčno tako plitvih okroglih jamic tik ena poleg druge, kakor so dvajsetice debele. Z železno vevnico nasul je števec okrogle stvarice po deski, in da je mož imel v tem poslu veliko izurjenost, vidilo se je iz tega, ker je le gredé vsih 500 prihodnjih dvajsetic tičalo vsaka v svoji votlinici. Kar jih je bilo odveč na dilji, odtresel jih je števec nazaj na mizo, vsacih prešteti 500, pak je vsul skup v pripravljeno vréčo. Tako je šlo tedaj tudi števenje silno urno izpod rok.

Valjavnico in sekalne stope goni parostroj, ki ima moč tridesetih konjev. —

Ko smo ogledali vse to, in tudi videli, kako so se vréče s preštetimi pol-novci po mehničnem stroji potegnile koj neposredno skoz votlino v oboku v zgornje nastropje, peljal je tudi nas voditelj, se vé da, po navadnih stopnicah v ono sobo pervega nadstropja, kjer smo imeli videti

nadaljevanje. Akoravno se med časom, ko so se potegnile zavezane vréce od tal v nadstropje, ni zamogel noben komadič iz njih zgubiti, je bilo vendar prvo opravilo to, da so jih ondi vnovič prešteli. Potem vsuli so jih na veliko podolgasto mizo, okrog katere je sedela množina družih delavcev. Vsaki imel je poleg sebe majhno tehtnico in tri iz slame in vitric spletene peharčke. Zdaj pričelo se je tehtanje. Kateri komadiči bili so prelahki, verženi so bili v prvi peharček, in priti so imeli zopet nazaj v topilnico. Kolikor jih je bilo ravno prav težkih, pokladali so se v drugi, kar pa je bilo pretežkih, zopet v svoj (tretji) pletarček. Poslednji komadiči prišli so zdajci pod stružni stroj (Hobelmaschine), kateri jim je s svojo ojstrino (katera se koj sprot sama brúsi) nekoliko poveršja odskoblal. Ko so se po tej manipulaciji komadiči zopet vnovič pretehtali, prišli so vsi dovolj težki pod drugi, stopi enaki stroj, ki jih je s svojimi vdarci poravnal, kar jih je bilo kaj zbočenih ali krivih. Potem pospravili so se zopet v vréce in spustili se zopet skoz pod in obok nazaj k tlom v druge spodnje prostorije. Šli smo tudi mi vnovič dol, ter prišli v novo kuhinji enako delalnico. Tu so se komadiči najpred v velikem vzdanem kotlu, pod katerega se je kurilo, dobro zgreli; potem so jih vsuli v drugi kotel, v katerem nahajala se je neka kemična mokrina. S podolgastimi, velikim kuhavnicam enacimi drogi premešavali so zdaj neprestrano male stvarice, da se niso skup sprijele; od tod presuli so jih v tretji kotel, da so se ondi v vodi sprále, in poslednjič v četer-ti, kjer so se zopet osuševale. Kakor pod prvi, kurilo se je tudi pod ostale kotle. Osušene komadiče vsuli so zdaj v nekaki sódec, in zaperli pokrovec. Zdajci jela se je po mehanični naredbi ta posodba sukati na okrog, vsled tega dergnuli so se sreberni koleščki drug ob drugega, in odlupila se je okujina. (Tudi žeblje-konjake zelo enako čistijo okujine, ali kakor kovači pravijo: brusijo jih.) Ko so vsuli zdaj uglajene stvarice zopet iz soda, bile so tamno-svitle rumenkaste bárve. Pospravljene nazaj v vréce, potegnjene so bile zopet po poprejšni poti nazaj v nadstropje, mi pa sledili smo jim po hišnih stopnicah. Zdaj pričelo se je še le končno kovanje (vtiskovanje = Prägung) penezov. Kakor v mlinih vsipljejo žito nad kamenom v lesene truge, iz katerih se polagoma stresa med kámena, zelo enako tako vložili so se tudi tu nad vtiskovalnim strojem pripravljene komadiči v posodico za nje priredjeno. Po skrivni mehaniki gnani, smukali so oni od tod na pošev po tesni špranji navzdol, ter bližali se drug za drugim kakor po vdarcih naglega takta vedno bolj in bolj železni stópi, ki je imela v svoj spodnji konec vdolan okroglemu pečatniku enak modél z vrezano sprednjo stranjo denarja (avers); njemu do pičice natanjčno ravno nasprot pa je bil vravan v osredeki mali mizici enake ploše model z zadnjo stranjo (revers). V trenutku, kadar se je stopa, po parni moči gnana, dvignila kvišku,

zgrabila je zakrivljena mehanična naredba denarni komadič, primaknila ga ravno pod njo in nad spodnji modél, v drugem hipu terčila je stopa že z močjo nanj, in ko se je zopet vzdignila, odmaknila je spod nje druga zakrivljena ključica že zgotovljene svitlo-bliščeče dvajsetice, ki so zdajci smukale po ozki špranji izpod vtiskovalnice v nastavljene niške, enako moki v mlinu. Prečudno hitro in natanjčno je delal ta stroj, in nikakor se nismo mogli dovolj nagledati te na videz sicer priproste, vendar pa jako bistroumno sestavljene naredbe in njenega urnega in natanjčnega delovanja. Novoskovane beliče pospravljali so zopet v vreče, in nosili jih v drugo sobo, kjer so jih vsipali na veliko mizo, okrog katere je sedelo mnogo, večji del mladih delalk. Take sile kovanega denarja še nisem svoj živi dan videl skupaj; skoraj da se je miza šibila pod njegovo težo. Opravilo, katerega so te delalke imele, bilo je, da so natanjčno pregledale vsaki komadič posebno in natanjčno. Kateri je bil količkaj preslabo vtisnjen, plenast, ali imel kako drugo pomankljivost, izveržen je bil in odločen za nazaj v topilnico; nemadežni penezi pak so bili šteti in potem vsipali so jih v vrečo. Vse to opravilo veršilo se je tako flegmatično, kakor bi bile deklince odbirale smeti izmed kakega sočivja; vendar pa si nisem mogel kaj, da jim ne bil djal: aj, gospodičine, s kako fletno igračo si kratite čas. Tihi posmeh bil mi je namest odgovora, mislile so si deklince morebit z menoj vred: Denarja je sicer res kúpe, ali kaj hasne vse to nam; — od gledanja pa še ni bil nihče sit! — Odtod peljal nas je voditelj še v eno sobo, kjer nam je razkazoval raznoverstni zlati, sreberni in kupreni denar, tudi serbski drobiž (para) videli smo vmes, ker si ga dajo oni na Dunaji kovati. Na opomin voditelja, da zdaj smo po večjem vse videli, zahvalili smo se mu za njegov trud, in poslovili se. —

Slišal sem še kot otrok praviti, da vsacemu preiščejo žepe, kdor zapusti denarno kovačnico. Mogoče, da se to zgodi z delalci; nas je pustila straža mirno hoditi svoj pot, vendar pa sem si jaz sam pri sebi mislil: Res je kar naš kmet pravi: „Denar je v terdih pestéh.“ —

Nekaj iz naravoslovja.

(Dalje.)

7. Zvok. Ako se deli kakega elastičnega telesa na pr. strune, glasovnih vilic, zvona zamajejo, razširja se gibanje po zraku, ki nas obdaja, kakor valovi v vodi, in kakor pravi zrakovi valovi butajo na naša ušesa, in tako nastaja, kar mi pravimo zvok. Bližej ko je tresujoče telo našemu ušesu, in močnejše ko je tresenje, toliko močnejše je zvok in nasproti. Ako to tresenje vseh delov enega telesa enako dolgo časa traja,

imenuje se ta zvok tudi donenje. Ako pri donenji pazimo na število tresajev v eni sekundi, imenuje se to glas, ako je pa ta zvok iz nepravilnega tresenja, imenujemo ga šumenje.

Ako butajo zrakovi valovi na terde reči, n. pr. na steno, vračajo se v enakem kotu, pod katerim padajo, tako, da se zvok še enkrat sliši, in to se reče odmev. Ako zvok pada od več terdih stvari, tako se sliši večkratni odmev.

Da je zvok močnejši, poslužijo se na ladijah, v stolpih legata, dolge od začetka ozke, potem pa čedalje se razširjajoče cevi. Slušalne cevi, kratke, lijaku podobne cevi, se poslužujejo tisti, ki slabo slišijo, ker njen ozki konec nastavlja pri govorjenji na uho. Dvoje cevi zadržuje, da se zvoneči glasovi ne zgube precej v zraku in pritiskajo z večjo močjo na uho.

Zvok se bolj po času razširja od svetlobe, toraj vidimo pri daljni nevihti blisek poprej, preden slišimo gromenje. Hitrost zvoka v zraku znaša okoli 330 metrov v sekundi. Ako štejemo, koliko sekund je minulo med bliskom in gromenjem, lahko povemo koliko metrov je nevihta proč od nas.

8. **Obstojni deli zraka.** Podnebni zrak, ki nas obdaja, je poglavitno sestavljen iz dveh tanjkih (drobnih) plinov, namreč iz $\frac{1}{5}$ kiselca in $\frac{4}{5}$ dušca; to malo, kar še manka, je nekoliko ogljenca, nekoliko vodenca. Kislec je za dihanje neogiblivo potreben, brez njega bi ne mogli živeti ne živali ne ljudje, zato se tudi imenuje ta zrak živni zrak. Kislec sam na sebi ni gorljiv, brez njega pa bi ne moglo ničesa goreti; ker gorenje samo na sebi ni družega, nego hitra zveza kiselca z gorljivim telesom, kjer se razvija luč in močna vročina. Da ogenj huje zanetimo, dovažujemo mu z zrakom prav veliko kisleca n. pr. s pihalnim mehkom. Kislec se zvezuje večkrat s telesi, ne da bi se ogenj prikazoval. Ruja na železu, zeleni volk na bakru, vrenje, gnjenje, trohnjenje nastaja, ako se kislec zvezuje s telesi. Kiselčeve zveze s telesi, po katerih dobivajo kisli okus, imenujejo se kisline. K temu spada na p. ogeljno-kislina, jesihova kislina, citronina kislina, žveplena kislina (hudičevo olje). Kislec se razvija iz zelenih rastlinskih delov pod vplivom solčne svetlobe, in iz te snovi so po nekoliko živali, rastline, kovine, voda in zrak.

Dušec je tak zrak, da v njem ne more živeti ne človek ne žival, niti ogenj ne goreti. Ugasniti bi mogel, ljudje in živali bi se zadušili, zato se imenuje tak zrak dušec, ker zaduši. V zvezi s kiselcem pa zabrani prenapeto razdraženost, katero bi vzrokoval kislec, ko bi samo njega serkali. Zveza obojih nam kaže premodro previdnost božjo.

Ogljenec je v črnem in v rujavem premogu, v lesnem oglju, v grafitu. Kedar se zvezuje kislec s to snovijo, nareja se ogeljno-kislina; to se zgodi pri gorenji, gnjenji, sopenji, pri vseh snovih, ki svetijo in

gore; kedar vino ali pivo vre i. t. d. Rastline sopejo čez dan po perji kiselc in sprejemajo v se ogeljno-kislino in vodeno paro; po noči pa je nasprotno. Ako se veliko ogeljno-kislina vsope, se človek zaduši, ako se je malo nasope, nastopi glavobol in omotica. V zapertih stanicah, kjer prebivamo, ne imejmo posode z živim ogljem; tudi peči se ne smejo popolnoma zapirati, dokler oglje ni ugasnilo. Ker ogeljno-kislino izsopemo, tedaj je treba tam, kjer je veliko ljudi skupaj, okna odpirati vsaki dan, da pride novi živni zrak. Tudi je škodljivo imeti cvetlice močno dišeče po noči v spavnici. Ker je ogeljno-kislina težej, kakor podnebni zrak, vleže se k tlom, na pr. v kletih, kjer vre veliko vina ali piva. Ako ugasne luč, prinešena v take prostore, je to znamenje, da je taki zrak notri. Ogeljno-kislina se v vodi raztopi, in daje prijeten in hladiven okus, ki želodec okrepča. Skoraj vsaka voda ima nekaj ogeljno-kislina. Kjer se vodni vreli v zemlji srečajo z ogeljno-kislino, veliko nje vse vzamejo in tako nastanejo kisle vode, slatine.

Vodenec. Ta plin ne pospešuje niti sopenja niti navadnega gorenja, ako pa pristopi atmosferični zrak, gorljiv je, in se imenuje gorljivi zrak. Tak zrak nareja se večkrat iz močvirjev in grezi in na pokopališčih, toraj se tudi imenuje močvirski zrak. Vodeno-gaz se rabi za plinovo svečavo, tudi ga rabijo, ker je 14krat ložej od atmosferičnega zraka, da se z njim napolnujejo zrakovi baloni. Vodeno-gaz je tudi vzrok zapeljivih lučic, veš, in drugih svetilnih prikazni.

Dopisi in novice.

— XI. seja 15. oktobra. (Konec.) Gosp. poslanec Dežman govori proti národni stranki. Ko je oporekal dr. Bleiweisovi hvali tirolskih šol, pravi dalje, da kakor kažejo uradno priobčeni izkazi, koliko novakov pri vojakihs pisati in brati zna, je v Tirolah še zmirom temno. Nič dosti boljše nij na Kranjskem, seveda če bi se »Novicam« verjelo, potem uže, te kažejo vse v naj lepšem svitu. Da nij peticija deželne šolske konferencije navela nobenih posameznih slučajev, to jo stori mnogo vredno, kajti ona uči nekatere gospode omike, ki se nijso sramovali v neki izjavi kranjsko učiteljstvo nečuveno zasramovati. Če se reče, da šolo občine izderžavajo, to nij res; saj je bil dr. Costa sam poročevalec o zakonski osnovi, da bode od slej plačeval učitelje deželni fond; torej bi jih imel tudi imenovati deželni šolski svet. — Če dr. Costa toži o germanizaciji, je v čudnem protislovju s svojimi volilci, ki so namreč v Postojni prosili, da se uvede v tamošnjo šolo nemški jezik. Če je dr. Costa rekel: nas imenujejo »Deutschenfresser«, odgovarjam jaz na to, da je ono rečeno le časnarska fraza. Jaz pa na pisarije nobenega časnika nič ne porajtam. Ampak vse kaj družega je, če se bere v deželnem zboru interpelacija, ki je polna grobih napadov na učitelje, ki jih tako rekoč »vogelfrei« razglaša. Vprašam gospoda, kje je omika? Gospodje one strani tožijo o germanizaciji, ali oni sami narod germanizujejo. Jako čudno je slišati govorjenje dr. Zarnika, ki se toliko jezi, da so učitelji prosili za državno službo; saj je on sam pred kratkim re-

kel, naj država šolstvo vzame v svoje roke. (Dr. Zarnik: Nij res, tega nijsem nikoli rekel!) In poslednjič pravi g. Dežman: Kakor bi duhovni ne bili zadovoljni, da bi jih, občine nastavljale, tako tudi učitelji ne morejo biti.

Zato jaz želim, da se to vprašanje na tanko pretrese.

Dr. Zarnik: Kar je g. Dežman rekel, da se po statističnih vojaških izkazih vidi, koliko ljudstva zna pisati in brati, kaže da se g. Dežman nij nikoli naše domače statistike temeljito učil, kajti dobro se ve, da vojaški novaki nijso pravo merilo, ker velika večina baš kranjskih vojakov zatajuje pri asentiranji vednost branja in pisanja, da bi vsled tega ne avanzirali za frajtarje in korporale in prej na odpust šli. Če Dežman našo slovensko dramatikó s tem zasmehuje, da mi Lumpaci Vagabunda predstavljamo, pogledjmo pa Nemce, kaj pa oni predstavljajo? Francoske igre o prešeštovanji kakor Frou-Frou i. t. d. Če g. Dežman pravi, da sem jaz rekel, da bi država sama za šolstvo skerbela, to nij res; jaz sem samo rekel, da naj država k plačam učiteljev toliko doda, da bodo namesto 400 gl. 700 gl. imeli. Če se misli v šolah nemčiti, jaz rečem, rajše za zdaj nobene šole, nego taka. Če g. Dežman pravi, da se Nemci za nas niti ne brigajo, povem mu, da predobro poznamo, in sicer ne samo mi, nemški program: »Vom Belt bis zur Adria«. To mi znamo in zoper to se bomo branili vsikdar uprav zato, ker smo poslanci slovenskega naroda.

Poslanec Obreza predlaga konec debate, kar se sprejme.

Predlog dr. Schreija, da se izroči peticija deželne učiteljske konference, deželnemu odboru v prevdarek, ne odobri se in se prošnja odbije. Proti njej so glasovali vsi narodni poslanci.

Tako je bilo tedaj letos zborovanje o šolstvu v deželnem zboru kranjskem. Prinašal sem govore obeh strank objektivno po »Slov. Narodu«, ki sem jih pa primerjal s stenografičnimi zapisniki imenovanih sej. Ostre pušice so letele iz tabora v tabor, govori še sedaj odmevajo po časopisih; slehernega sili to k premišljevanju, posebno veliko se pa učitelji iz tega lahko nauče; sedaj namreč vidijo, kaj misli večina deželnega zbora o njih težnjah in peticijah.

Šlo je v IX. seji najpred za povišanje uč. plače. To kljusè »Schltzg.« posebno rada jezdari; kdor se hoče ljudem prikupiti, mora peti tisto pesem, katero radi slišijo; možje, ki take peticije kujejo, dobro vedo, da sedaj ne dosežejo nič, a popularni hočejo biti, tedaj vsi goré za povišanje plače, ker je ta pretveza naj boljše sredstvo za agitiranje. — Zanimivo je, kar je poslanec pl. Langer o tem rekel, da je namreč težko podvreči osebno mnenje interesu dežele, a stvar je taka, da dežela ne more več dati. Učiteljske plače res niso sijajne, in v primeru s sosednimi deželami majhne, in če vse prevdarimo, kar se tirja od učiteljev, res premajhne, kajti kdor vse to, in to dobro in izverstno zna, ni se mu treba vkvarjati s tako težavnim poslom, kakor je podučevanje mladine, plača trudu in terpljenju res ni primerna, a stan tirja od učitelja požertovalnost. To je tudi spoznala in izrekla vsa zbornica, a večina, ker učiteljem plače ne more zboljšati, privošči jim postranskih zaslužkov, da si plače zboljšajo. Kljube temu pa vendar le mislimo, da bode mogel deželni zbor prej ali slej povišati učiteljem plačo, ako bo vel še tak veter iz vladnih krogov, kakor sedaj, pa sliši se, da se veter tudi v tej zadevi nekoliko obrača.

L. 1872 se je dr. Zarnik prevdarjaje vse te okoliščine v naši deželi toplo potegoval, da ostanejo poure učiteljem, in tudi letos je nasvetoval, kar je tudi obveljalo, da naj bode učiteljem privoljeno, opravljati službo občinskega tajnika. Tukaj pa nikakor ne govorim pro domu sua (za se), kajti že več let nisem od púr beliča videl, kdo bo neki plačeval poure v revni predmestni fari,

a morebiti, da marsikateri teh, ki podpisuje proteste zoper dr. Zarnika, vendar rad sprejema ta priboljšek, kateri večina deželnega zbora učiteljem iz serca privoščiči, kajti javnemu poduku to ne škoduje; priden učitelj bo svoje dolžnosti že tako ali tako spolnoval; najemnik pa ostane najemnik, ako tudi ni pour. Učitelji so pa tudi dr. Zarniku pokazali, kako znajo hvaležni biti!

V XI. seji se je govorilo o prošnji učiteljske skupščine, da naj se okrajnim šolskim svetom vzame pravica učitelje izbirati, to pravico naj ima deželni šolski svet. Da so se narodni poslanci potegovali za pravico krajnega šolskega sveta, razumeva se samo po sebi. Čemu jih je narod poslal v zbor, kaj mar zato, da bi molčali pri tako važnem vprašanji, ki globoko sega v pravice krajnih šolskih svetov?! Govoriti tukaj je bila njih dolžnost. Kdor tega ne spozna, temu res ni pomagati, in tak, ki govori zoper pravice krajnih šolskih svetov, ne gleda družega, kakor samega sebe; njemu je vse drugo deveta briga; samo da en pot doseže, kar si želi. Se ve, učitelji se skregajo v svojem kraju, potem zaslové po deželi, soseske se jih branijo; taki gotovo žele, da bi jih kdo iz blata vlekkel in deželni šolski svet naj bi opravljal ta posel. — In potem pa zabavljajo zoper národne poslance in pomagajo zdražbe delati. Ljubljanski učitelji, in tisti, ki so v cesarskih službah, lahko tako glasujejo; Ljubljana ima svoje šolsko nadzorništvo, in te pravice ne daje iz rok, poslednje pa to nič ne zadeva. Kaj neki pomagajo vse take izjave učiteljev, kaj pomagajo protesti, ko bi jih podpisali tudi vsi kranjski učitelji, kar se pa menda nikdar ne bode zgodilo. — Ko bi učitelji molčali in se ne vtikovali v take, eminentno politične reči, bi pač naj bolj pametno ravnali in molčala bi tudi národna stranka iz marsikategrega obzira, ker noče učiteljem v ničem škodovati, dobro pozna njih težavno nalogo, in gotovo tako dobro, kakor nasprotna stranka želi napredek šolstva, a pri takih sklepih pa ne gre za napredek šolstva, marveč za vse kaj družega. — Kedar pa narodni poslanci, p. dr. Zarnik to odkrijejo in stvar s pravo besedo imenujejo, takrat pa zaverši po učiteljskih krogih, se ve da, le po nekaterih, češ dr. Zarnik nas je razžalil?! Mar ste res tako nevedni ali se tako nevedne delate? Oboje ni lepo, in ne pristuje ljudem, ki hočejo veljati za samostalne ljudi. Mar s tem mislite dr. Zarniku veljavo vzeti? Jasno kot beli dan pa je, da so vsi taki sklepi učiteljske konferencije merili na to, učitelje popolnoma odločiti od ljudstva in od dežele, katera jih vendar plačuje, in podvreči jih popolnoma državni oblasti. To pa je na dvojce nabrušen meč; in zgodilo se bo morda tudi brez učiteljskih peticij. In potem bodo še le učitelji spoznali, kaj se pravi državno suktno nositi. Se vé, dokler konja lové, ponujajo mu ovsu in detelje, ko ga pa vjamejo, naprežejo ga v voz in če ne boga, dobi pa z bičem. A ne da bi jaz ne cenil cesarske službe ali državnih vradnikov, samo smešno se mi zdi, da človek prosi sebi večjega podložništva. To pride že samo po sebi, ako čas tako nanese. Iz svobodnega stališča se to nikakor ne da opravičiti, in celo breztačno je prositi pri deželi povišanja plače, pa prositi ob enem tudi državne suktnje. Komu tukaj ne pride na misel Buridanov osel, ki je videl pred sabo dva snopa sena, pa premišljeval, katerega bi se bil lotil. Revez bi bil vendar-le mogel lakote poginiti, ko bi ne bil končal svojega premišljevanja in se lotil enega snopa. Učiteljska zavednost in samostalnost, oj kje si doma? Sicer se je pa »Schlztg.« sama hvalila, da razen ene kope odposlanih učiteljev so bili vsi udje kr. L. Lehrervereina. Obravnave in sklepi deželne učit. skupščine so bili tedaj le nadaljevanje teh člankov in teh sestavkov, katere v »Schlztg.« beremo že dve leti, in to nam vse pojasni.

M. M.

— V seji c. k. dež. šolskega sveta 9. oktobra se sklene, da dobé učiteljske okrajne bukvarnice, bukvarnice večrazrednih šol in šolske bukvarnice po srednjih šolah »Dimitzevo Geschichte Krains«. — Učitelj, ki prosi, da se mu učiteljska skušnja pregleda, ne usliši se. — Na dvorazredni dekliski šoli v Kamniku bode l. 1874/75 izjemoma poldnevni poduk. — Zastran šole v Kersnicah se naroča okraj. šl. svetu v Litiji, spravедljivo pripraven prostor dobiti za šolo. — Krajnemu šolskemu zavodu v Senožečah se dovoli, da sme prodati zaveznico 8100 gl.; da poplača trošek za šolsko poslopje, ter verne dolg 2000 gl. — Nekdo ki se je zavezal za šolo v Adlešičih vsako leto nekaj plačevati, se vnovič vsled §. 36. dež. šl. post. št. 21. dež. zak. v to obveže, in njegova prižba se overže.

V seji 17. oktobra se sklene, prositi sl. ministerstvo, da se postavi na državne troške poslopje za možko in žensko učiteljišče z vadnicami in otročjim vertom. (*Sl. ministerstvo je v to privolilo, in ravno sedaj se išče po „L. Zeitung“ pripraven prostor za tako poslopje, ako je namreč kak hišni posestnik pripravljen v kup dati svoj prostor.*) — Podučiteljska služba na Verhniki se spremeni v učiteljsko z letno plačo 450 gl. — Na novo šolo v Zagradec se pokliče pomožni učitelj, ki bo dobival nagrado iz prihodkov sprazjedne službe. — Pervemu učitelju na dvorazredni šoli se daje nagrada iz prihodkov podučiteljske službe, ker je v obojih razredih nad 30 ur učil. — Pri kranjskem pokojninskem zavodu je precej denarja na razpolaganje čez opravke, za ta denar se bodo kupile zaveznice in se prepisale (vinkulirale) na pokojninski zavod kranjskih ljudskih učiteljev. G. Robič, farni oskerbnik na Šenturski gori je poslal 666 rastlinskih plemen, zato se mu izreka javna zahvala. — V seji 29. oktobra se oddajajo s priterjenjem knezoškofijskega redništvo Metolkove nagrade; štirje drugi prisilici dobivajo tudi nagrade iz normalnega šolskega zaklada za poduk v kmetijstvu. — V Šiški sedaj še ne bode 3razredne šole, ampak samo dvorazredna, ko se bode šola zidala, gledalo se bo na to, da se s časom prizida tretja šolska soba za 70 otrok. — Za šolske potrebe v vsakem okraji, kakor jih našteva §. 44. dež. post. 29. aprila, se ima narediti v vsakem okraji naklad na direktne davke, privzemši tudi redno tretinjisko priklado, v zvezi z okrajno priklado (Bezirksumlage). Kar šolski okraj potrebuje vsako leto, se razdeljuje po davkih na davkarske okraje, in okrajni šolski svet naj to o pravem času predlaga c. i k. okrajnemu glavarstvu, da nareja troškini provdarek, ter denarje iztirja, kakor se tirja okrajna priklada na davkih. Kjer se še ni moglo skerbeti za troške l. 1874, naj se za okrajne šolske potrebe najpred vzame l. 1874 i 1875 sicer pa vselej eno leto prej. Deželna vlada se naprosi za dovoljenje, da smejo okrajne blagajnice posojevati okrajnim šolskim svetom proti temu, da vračujejo to prihodnje leto. C. k. okrajni šolski sveti se bodo za svoje mnenje popraševali, koliko imajo dobivati učitelji potnine za okrajne konferencije, in koliko dnine za okrajne in deželne konferencije. — Sklene se: učitelj v Radovljici nima pravice do tistih 195 gl.; ki jih je dobival stalni proš za prevžitnino; ta svota se ima odpisati iz proračuna za ljudsko šolo v Radovljici, kar primankuje, doda normalni šolski zaklad. Nek učitelj dobiva odpust za tri mesece. Pervi učitelj v Hrenovcah bo imel od 1. januarja 1867 po 500 gl. za l. 1875, pa dobi podpore iz normalnega zaklada. Prošnji za prizanešenje zastran povernila državnih štipendij na učiteljišču se predlagate ministerstvu. — Učiteljem v Teržiču se dovoli nagrada za ponavljalno šolo. — Prošnja nekoga učitelja za upokojenje se zometuje. Konečno se rešujejo [prošnje za nagrade in pripomoč.

— Dr. Zindler, vodja gimnazijski, je imenovan ud deželnemu šolskemu svetu. — Na dekliški šoli z nemškim učnim jezikom so imenovane: Gospodična Ana Reinisch, ravnateljica, gospodična Ida Tomasi ni, učiteljica in gospodična Albertina Jagrič, začasna učiteljica. Perva je iz Dunaja, tisti, ki jo poznajo, trdijo, da je vodstvo v dobrih rokah. (Dunajska »Volksschule« obira to ravnateljico po svoje. — Dobro znamenje. — Kogar liberalci objedajo, mora že nekaj veljati.) Želeti je, da se izredijo deklice nove šole v takem duhu, kakoršnega je polna ravnateljica, potem že zdaj šoli srečo voščimo. Tako piše »Glas« iz Gorice.

— V Proseku blizo Tersta in v Kobaridu na Goriškem ste letos pripravljali šoli za nastopivne učenike. Šola v Kobaridu je se otvorila s slovesnostjo 15. novembra.

Iz Ljubljane 6. t. m. je bilo v čitalnici z obleko obdarovanih 25 dečkov I. in II. mestne šole, in 25 deklic nunske šole.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na Irazredni šoli pri Beli cerkvi učit. služba, l. p. je 450 gl. in prosto stanovanje, pa od soseske 50 gl. za orgljanje; na Irazredni šoli v Šmihelu poleg Rudolfovega učit. služba, l. p. 500 gl. in 80 gl. stanarine. Prošnje do 20. decembra t. l. pri dotičnih krajnih svetovalstvih.

Na Goriškem. V šolskem okraju goriške okolice razpisujeti se s stem učiteljski službi v šolski občini II. vrste v Ajdovščini in v šol. občini III. vrste v Podgori. Dohodki tih služeb so določeni v §. 22. 39. in 33. deželne šolske postave 10. marcija 1870. Prosilci naj vložijo prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja naj dalje do 15. januarija 1875. pri dotičnih kraj. šol. svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraju, naj vložijo prošnje po njim predpostavljenih šolskih oblastih.

C. k. okr. šol. svet v Gorici dne 2. decembra 1874.

Na Štajarskem. V Mozirju (Prasberg, šol. okraja gornjegrajskega) nadučiteljska služba z letno služnino 3. razreda, s priklado 50 gl. in s prostim stanovanjem. Prošnje do konca decembra t. l. pri krajnem šolskem svetovalstvu v Mozirju.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gsp. Julij Plhak je nadučitelj in šolski vodja na novovstanovljeni 4razredni lj. šoli v Toplicah pri Zagorji, prvi učitelj je gsp. Čerin, poprej v Žireh; drugi gsp. Alojzij Jerše, poprej v Šmihelu, tretji pa gsp. France Jurman že poprej tam učitelj. G. Peter Gros poprej v Gorjah je učitelj na ljud. šoli v Zagorji. G. Janez Skerbinec, poprej Preddvorom (Höflein) je nadučitelj in vodja v Šentvidu pri Zatičini. Na Kerko pride g. France Pregel iz Vač, in na Vače g. Janez Pečar iz Kerke. Učit. kandidat g. Fr. Hlavka pride za podučitelja na Ig pri Ljubljani.

Na Goriškem. V okraju goriške okolice so sledeči učitelji poterjeni v službi: Vinko Cernic v Št. Petru, Fr. Cicero v Oseku, Jož. Srebernič v Čepovanu, Jož. Mazek v Cerovem, Oton Dic v Biljah, Blaž Sedeveč v Žabljah in Čopi Jož. v Št. Martinu. Učit. Tom. Lukančič je premeščen iz Podgore v Štajak v Sežanski okraj.

Listnica. Slov. uč. društ. G. V. Jarec v Rajhenburgu za l. 1873 i 1874 à 1 gl. = 2 gl. Drugo opravili.

 Današnjemu listu sta pridjana „Kazalo“ in „Zavitek“.